

Poštovani gospodine Bebiću predsjedniče Hrvatskog sabora, gospođu Lovrić županice Sisačko-moslavačke županije, poštovani narodni heroji Milutin Baltić, Rade Bulat i Slavko Komar, vaše ekselencije veleposlanici, gospodine Abramoviću načelnice općine Topusko, predstavnici ostalih županija, gradova i općina, gospodo i gospode, drugarice i drugovi, čast mi je pozdraviti vas sve u ime Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske. Danas slavimo dvostruko slavlje - 64. godišnjicu završetka Drugog svjetskog rata i 65. godišnjicu 3. zasjedanja ZAVNOH-a. Obje godišnjice za našu su zemlju izuzetno važne. Završetkom Drugog svjetskog rata trebale su završiti sve oružane bitke, ali nisu. Bilo je ostataka neprijateljskih i okupatorskih postrojbi, koje su se u strahu od kazne za nedjela, nastavile oružjem boriti, usprkos tome što su njihovi komandanti pobjegli iz zemlje ili položili oružje pred pobjednicima - našom zemljom i zemljama antifašističke koalicije. Time su nepotrebno uzrokovale pogibiju svojih istomišljenika, ali i boraca naše narodno-oslobodilačke armije. Taj krvavi Drugi svjetski rat, kao i svi ratovi, pa i Domovinski, za sobom je ostavio ne samo pustoš u materijalnom smislu, nego i mnoge nevine žrtve. Njima smo mi i naše buduće generacije obavezni uvijek odavati počast, jer su borci za našu slobodu i nevini ljudi dali živote za današnji život u miru. Moramo spriječiti huškače koji lažima nastoje podržavati mržnju jednih prema drugima i drugačijima, koji žele izmijeniti povijesne činjenice koje se ne mogu nikakvim dokazima pobiti. Sretni smo da su ratovi iza nas, i upravo radi sjećanja na žrtve i radi budućnosti mladih generacija, moramo čuvati stečeni mir i slobodu.

U ovom živopisnom banijsko-kordunaškom Topuskom danas slavimo i 65. godišnjicu 3. zasjedanja ZAVNOH-a - Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske, održanog u noći 8. na 9. svibnja 1944. godine.

Topusko postoji još od rimskih vremena, ali u novijoj povijesti Hrvatske ima izuzetno mjesto kao naselje u kojem je ozakonjena državnost Hrvatske. Topusko je od 16. kolovoza 1943. do kraja Drugog svjetskog rata stalno bio oslobođeni teritorij. Radi toga su tu bili glavni vojni i politički organi vlasti. Narodno-oslobodilačka borba, pod vodstvom Tita, postala je i revolucija u kojoj se stvarala demokratska Hrvatska. U skladu s tim rasla je potreba i za civilnim uređenjem života. Tako je već sredinom kolovoza 1941. u ličkom Divoselu od izabranih delegata oformljen prvi NOO - Narodno-oslobodilački odbor. Narod je težio demokraciji i smjeni autoritativne vlasti stare Jugoslavije. Izraz toga, još prije ZAVNOH-a, bila je istog mjeseca na Kordunu u selu Kirin, kod Vrginmosta (sada Gvozda), stvorena „Kirinska republika“, kao što je i krajem 1941. donesen „Ostrožinski pravilnik“ za organizaciju civilne vlasti. Već se tada utvrđuje princip masovnosti i kolegijalnosti umjesto individualnog vršenja funkcije vlasti.

Osnivanje ZAVNOH-a, 13. i 14. lipnja 1943. u Otočcu i na Plitvicama, bio je dakle rezultat razvitka i dugotrajnog djelovanja organa narodne vlasti na oslobođenim područjima. Tada su u Plitvičkoj rezoluciji donesene odluke o poništenju svih međunarodnih ugovora ranijih vlasti i o priključenju Istre i svih otuđenih krajeva matičnoj Hrvatskoj. Na Drugom zasjedanju, 14. listopada iste godine u Plaškom, ZAVNOH je proširen prvacima HSS-a i SDS-a, izabrano je Izvršno vijeće i Predsjedništvo. Donesen je Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji, po kojem su Odjeli za pravosuđe, sudstvo, prosvjetu i drugi, rukovodili mnogim postojećim kotarskim i okružnim NOO-ima, kao i oblasnim, okružnim i kotarskim sudovima, bez kojih se nije smjelo kažnjavati okrivljenike i zarobljenike.

U noći 8. na 9. svibnja 1944. održano je Treće zasjedanje ZAVNOH-a, u Topuskom u zgradi spomeniku stare arhitekture srušenom 1995. u akciji Oluja. To zasjedanje najznačajnija je faza razvitka narodne vlasti u jeku Drugog svjetskog rata. Prisutno je bilo 105 vijećnika-delegata iz svih krajeva Hrvatske. Nakon referata o političkoj situaciji i o civilnoj vlasti, donesena je važna

odluka kojom ZAVNOH, kao vrhovno tijelo odobrava predstavnicima Hrvatske da učestvuju na Drugom zasjedanju AVNOJ-a, tadašnjeg vrhovnog upravnog tijela za jugoslavenske zemlje. Time je prihvaćena odluka Drugog zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu o uređenju Jugoslavije na principu federacije. ZAVNOH se tada drugim ustavnim aktom - proglašava vrhovnim zakonodavnim...narodnim predstavničkim tijelom i najvišim organom vlasti demokratske Hrvatske, i konstituira se u „pravi državni sabor Hrvatske“. U toj završnoj fazi organizacije vlasti proklamirani su principi samoopredjeljenja i suverenosti, kao i pravne jednakosti svih građana Federalne države Hrvatske, „bez obzira na narodnost, rasu i vjeroispovijest“. Usvojena je Deklaracija o osnovnim pravima naroda i građana demokratske Hrvatske s načelom ravnopravnosti Hrvata i Srba, ali i žena s muškarcima, slobode vjere, udruživanja i govora, nadalje razvitka kulture, uklanjanja nepismenosti i osiguranja besplatnog prosvjećivanja. Te odluke provedene gotovo pola stoljeća otvaraju nam vrata Europske unije. Značaj ZAVNOH-a daje povijesnu važnost posebno Hrvatskom saboru, jer su zavnohovski temelji antifašizma zapisani u preambuli Ustava Republike Hrvatske. Odluke ZAVNOH-a kao svijetle vizije ondašnje Hrvatske vlasti opravdavaju da se u isti dan s godišnjicom ZAVNOH-a slavi i Dan Europe. Čestitam Vam oba dana.

Topusko, 9.5.2009.